

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра всесвітньої історії

В.Й.Сидорук, І.Й.Герасимчук, Р.М.Постоловський

ІСТОРІЯ ПІВДЕННИХ І ЗАХІДНИХ СЛОВ'ЯН

*Програма і методичні рекомендації на допомогу самостійній роботі
студентів усіх форм навчання факультету української філології
(спеціальність “Українська мова і література, історія”)*

Рівне – 2001

Історія південних і західних слов'ян: Програма і методичні рекомендації на допомогу самостійній роботі студентів усіх форм навчання факультету української філології (спеціальність “Українська мова і література, історія”). – Рівне, 2001. – 48 с.

Автори: *В.Й.Сидорук*, кандидат історичних наук,
професор кафедри всесвітньої історії РДГУ,
І.В.Герасимчук, викладач кафедри всесвітньої історії РДГУ,
Р.М.Постоловський, кандидат історичних наук, професор, член–кореспондент Міжнародної слов'янської академії, ректор РДГУ.

Рецензенти: *А.І.Литвинчук*, кандидат історичних наук,
професор.
В.І.Тхор, кандидат історичних наук, доцент.

Затверджено рішенням вченої ради РДГУ
Протокол №5 від 20 червня 2001 року

Відповідальний за випуск П.О.Савчук

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

I. ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Протягом багатьох століть південні й західні слов'яни відігравали важливу роль в економічному, політичному і культурному розвитку Європи. У VII–IX ст. у них склались ранні феодальні монархічні держави. Починаючи з першої половини XI ст., в них розгортається могутній антифеодальний рух, а в окремих державах і антикатолицький селянський рух, що був підтриманий у багатьох європейських країнах.

Соціально–економічні й політичні процеси, національно–визвольні змагання, якими насичена історія південних і західних слов'ян, визначили й характер духовного життя цих народів, розвиток їхньої культури. Отже, вивчення загальних закономірностей і специфічних особливостей соціально–економічного і культурного розвитку зарубіжних слов'ян – болгар, поляків, чехів, словаків, хорватів, македонців, словенців, лужичан, чорногорців – не тільки відкриває перед студентами можливості для глибшого пізнання минулого й сучасного слов'янських народів, але й власного, сприятиме подальшому зміцненню дружби і співробітництва всіх братніх слов'янських народів.

II. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Історія південних і західних слов'ян висвітлюється у тісному взаємозв'язку з іншими дисциплінами історичного циклу, а також спеціальними науками. Міждисциплінарні зв'язки реалізуються у формі використання тих чи інших положень, шляхом зіставлення і

порівняння певних історичних явищ, у процесі поглибленого аналізу фактологічних даних.

Курс "Історія південних і західних слов'ян" передбачений у такому обсязі:

	Лекційні години	Семінарські години
7-й семестр	14	6
8-й семестр	20	8
9-й семестр	18	16
10-й семестр	18	16
Усього	70	46

III. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Всемирная история: В 13 тт. – М., 1954–1977.
2. История южных и западных славян. – М., 1987.
3. История Болгарии: В 2 тт. – М., 1954–1955.
4. История Византии: В 3 тт. – М., 1967.
5. История Чехословакии: В 3 тт. – М., 1956, 1959, 1961.
6. История Югославии: В 2 тт. – М., 1963.
7. История Польши: В 3 тт. – М., 1955, 1956, 1958.
8. История южных и западных славян. Курс лекций : Отв.ред.И.Созин. – М., 1979.
9. История южных и западных славян / Отв. ред. С.Никитин . – М.,1950.
10. Історія південних і західних слов'ян / Відп. ред. В.Жебокрицький. – К., 1966.
11. Історія південних і західних слов'ян / Під ред. І.Гранчак. – К.,1987.

12. Історія західних і південних слов'ян / Відп. ред. Є. Пугач. – Харків, 1998.

13. Краткая история Болгарии: С древнейших времен до наших дней. – М., 1987.

14. Краткая история Польши: С древнейших времен до наших дней. – М., 1993.

15. Краткая история Чехословакии: С древнейших времен до наших дней. – М., 1988.

16. Матвеев Г., Ненашева З. История южных и западных славян: В 2-х чч. – М., 1998.

17. Хрестоматия по истории южных и западных славян: В 3 тт. – Минск, 1988–1990.

18. Черній А.І., Черній В.А. Історія південних і західних слов'ян : У 3-х чч. Рівне, 1999.

19. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у ХХ ст. : Курс лекцій. – К., 1996.

IV. ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

VII семестр

Тема 1. ПІВДЕННІ І ЗАХІДНІ СЛОВ'ЯНИ В VII–X ст. – 2 год.

План

1. Проблема етногенезу слов'ян.
2. Суспільний лад слов'ян і виникнення ранніх держав.
3. Утворення Першого Болгарського царства.
4. Сербія, Хорватія і Словенія у VII–IX ст.
5. Великоморавська і Чеська держави.
6. Давньопольська держава п'ястів.

Рекомендована література: 1, 10, 11, 17, 18.

Тема 2. ПІВДЕННІ СЛОВ'ЯНИ В КІНЦІ X–XV ст. – 2 год.

План

1. Завоювання Болгарії Візантією. Утворення Другого Болгарського царства.
2. Південнослов'янські народи у VIII–XV ст. Середньовічні Сербія, Боснія, Хорватія, Словенія і Далмація.
3. Культура південнослов'янських народів.
4. Завоювання Балканського півострова турками-османами.
Рекомендована література: 1,2,8,17,18.

ЗАХІДНІ СЛОВ'ЯНИ В X–XV ст. – 4 год.

План

1. Соціально–економічний розвиток Чехії і Словаччини в X–XIV ст.
 2. Загострення суперечностей у чеських і словацьких землях у кінці XIV– на початку XV ст.
 3. Поширення Реформації. Гуситський революційний рух.
 4. Розвиток феодальних відносин у Польщі в X – першій половині XII ст. Повстання 1037–1038 рр.
 5. Соціально–економічні передумови об'єднання Польщі.
 6. Війни проти Тевтонського ордена. Зміцнення Польщі в XV ст.
- Рекомендована література:* 5, 7, 8,11,14,15,18.

Тема 4. ПІВДЕННІ СЛОВ'ЯНИ В XV–XVIII ст. – 2 год.

План

1. Болгарія під гнітом Туреччини. Антифеодальний і визвольний рух болгарського народу в XV–XVIII ст. проти османського іга.
2. Економічне становище Сербії, Боснії та Герцеговини під владою Порту.
3. Боротьба чорногорського народу проти турецької агресії.

4. Далмація під владою Венеції (XV–XVIII ст.).
5. Хорватія під гнітом Австрії (XVI–XVIII ст.).
6. Соціально–економічний та політичний розвиток Словенії.

Рекомендована література: 1, 2, 4, 8, 13, 16, 18.

Тема 5. ЧЕХІЯ І СЛОВАЧЧИНА В XV–XVIII ст. – 2 год.

План

1. Економічне становище Чехії та Словаччини в XVI – на початку XVII ст.
2. Політичне становище Чехії та Словаччини в XVI – на початку XVIII ст.
3. Криза феодално–кріпосницьких і розвиток буржуазних відносин у Чехії та Словаччині (друга половина XVII – XVIII ст.).
4. Антифеодальна і визвольна боротьба чеського та словацького народів (друга половина XVII –XVIII ст.).

Рекомендована література: 5, 8,11,15,16,18.

Тема 6. ПОЛЬЩА В КІНЦІ XV–XVIII ст. – 2 год.

План

1. Соціально–економічне піднесення Польщі в XVI – першій половині XVII ст.
2. Утворення багатонаціональної Речі Посполитої.
3. Економічний і політичний занепад Польщі в другій половині XVII – першій половині XVIII ст.
4. Перший і другий поділи Речі Посполитої.
5. Повстання під проводом Тадеуша Костюшка. Третій поділ Речі Посполитої.

Рекомендована література: 2, 7, 10, 14, 17, 18.

VIII семестр

Тема 1. ПІВДЕННОСЛОВ'ЯНСЬКІ НАРОДИ НАПРИКІНЦІ

XVIII – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст. – 2 год.

План

1. Вплив наполеонівських завоювань на національне відродження південнослов'янських народів (Хорватія, Словенія, Воєводина, Далмація).
2. Піднесення громадсько–політичного життя. Формування програм.
3. Югославські народи в революції 1848–1849 рр.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 9, 10, 16, 18.

Тема 2. ПОЛЬЩА В КІНЦІ XVIII – 60-х РОКАХ XIX ст. – 4 год.

План

1. Політичне становище польських земель у кінці XVIII– на початку XIX ст.
2. Економічний розвиток Польщі в першій половині XIX ст.
3. Польська еміграція і визвольний рух у 30-х – на початку 40-х років.
4. Революційна боротьба на польських землях 1846–1849 рр.
5. Січневе повстання (1863–1864 рр.).

Рекомендована література: 2, 7, 8, 10, 14, 16, 17, 18.

Тема 3. ЧЕХІЯ І СЛОВАЧЧИНА НАПРИКІНЦІ XVIII –

ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст. – 2 год.

План

1. Соціально–економічний розвиток чеських земель.
2. Чеське національне відродження і загострення соціальних суперечностей.
3. Економічне і політичне становище Словаччини.

4. Чехи і словаки в революції 1848–1849 рр. Значення революції для Чехії і Словаччини.

Рекомендована література: 2, 5, 8, 10, 12, 15, 16, 18.

Тема 4. БОЛГАРІЯ В КІНЦІ XVIII – 70-х роках XIX ст. – 2 год.

План

1. Соціально–економічний розвиток країни в кінці XVIII – третій чверті XIX ст.
2. Зародження болгарського визвольного руху та його ідеологія (кінець XVIII – перша третина XIX ст.).
3. Боротьба болгарського народу проти турецького феодалного гніту в 30-х – 50-х роках XIX ст.
4. Формування болгарської нації і боротьба за її утвердження.
5. Розвиток болгарського національно–визвольного руху. Квітневе повстання 1876 р.
6. Російсько–турецька війна 1877–1878 рр.

Рекомендована література: 3, 8, 10, 13, 16, 18.

*Тема 5. ПОЛЬЩА В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XIX –
НА ПОЧАТКУ XX ст. – 4 год.*

План

1. Економічний розвиток і політичне становище.
2. Початок робітничого і соціалістичного руху.
3. Перша польська робітничая партія "Пролетаріат".
4. Буржуазно–демократична революція 1905–1907 рр. у Королівстві Польському.

Рекомендована література: 2, 7, 8, 10, 12, 14, 16, 18.

*Тема 6. ЧЕХІЯ І СЛОВАЧЧИНА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ –
НА ПОЧАТКУ ХХ ст. – 2 год.*

План

1. Соціально–економічний розвиток чеських земель у другій пол. ХІХ ст.
2. Політичний розвиток чеських земель. Утворення соціал–демократичної партії.
3. Словаччина у другій половині ХІХ ст.
4. Соціально–економічний і політичний розвиток чеських земель у період довоєнного імперіалізму. Словаччина в період довоєнного імперіалізму.

Рекомендована література: 2, 5, 8, 10, 15, 18, 19.

*Тема 7. ПІВДЕННОСЛОВ'ЯНСЬКІ НАРОДИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ
ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст. – 2 год.*

План

1. Соціально–економічний розвиток Сербії.
2. Внутрішня і зовнішня політика.
3. Робітничий і соціалістичний рух наприкінці ХІХ – на поч. ХХ ст.
4. Економічне становище Чорногорії. Економічне становище югославських земель під владою Австро–Угорщини.
5. Політичне становище і формування нових політичних партій.

Рекомендована література: 2, 6, 8, 10, 16, 18, 19.

*Тема 8. БОЛГАРІЯ В ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ ХІХ –
НА ПОЧАТКУ ХХ ст.–2год.*

План

1. Відродження болгарської державності.
2. Політична боротьба у 80–90–х роках ХІХ ст.

3. Робітничий і селянський рух.

4 Балканські війни.

Рекомендована література 3, 8, 10, 11, 13, 18, 19.

Всього 20 год.

IX семестр

*Тема 1. ПІВДЕННОСЛОВ'ЯНСЬКІ ЗЕМЛІ В РОКИ ПЕРШОЇ
СВІТОВОЇ ВІЙНИ. БОЛГАРІЯ.–2 год.*

План

1. Переростання австро–сербського конфлікту в Першу світову війну.

2. Участь Болгарії у Першій світовій війні.

Рекомендована література: 6, 8, 9, 12, 17, 18, 19.

*Тема 2. ЗАХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКІ ЗЕМЛІ В РОКИ
ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.*

План

1. Чехія і Словаччина.

2. Польські землі.

Рекомендована література: 2, 5, 7, 14, 15,18.

Тема 3. ДРУГА РІЧ ПОСПОЛИТА В 1918–1939 рр. – 4 год.

План

1. Відновлення Польської держави.

2. Внутрішня і зовнішня політика уряду в 1919–1920 рр.

3. Польща в період парламентської демократії (1921 –1926).

4. Встановлення режиму "санації".

5. Зовнішня політика Польщі в 1935–1939 рр.

Рекомендована література: 7, 10,11, 14, 17,18.

Тема 4. ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА В 1918–1939 рр. – 4 год.

План

1. Утворення Чехословацької республіки.
2. Чехословаччина в 1922–1929 рр.
3. Чехословаччина в 1930–1939 рр.
4. Ліквідація Чехословацької республіки.

Рекомендована література: 5, 8, 10, 11, 15, 17, 18, 19.

Тема 5. БОЛГАРІЯ У 1918–1939 рр. – 2 год.

План

1. Болгарія в період післявоєнного революційного піднесення.
2. Болгарія в період тимчасової стабілізації капіталу і світової економічної кризи.
3. Болгарія в період монархо–фашистської диктатури і підготовки до війни.

Рекомендована література: 1, 3, 8, 10, 11, 13, 16, 17, 18, 19.

Тема 6. ЮГОСЛАВІЯ У 1918–1941 рр. – 4 год.

План

1. Утворення Королівства сербів, хорватів і словенців (СХС).
Післявоєнна криза.
2. Королівство СХС в період стабілізації капіталу.
3. Югославія в період монархічної диктатури.

Рекомендована література: 1, 6, 8, 10, 11, 16, 17, 18, 19.

X семестр

Тема 1. ПОЛЬЩА В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. – 2 год.

План

1. Польща в 1939–1941 рр.
2. Польща і СРСР в антигітлерівській коаліції 1941–1943 рр.
3. Створення польських військових формувань на території СРСР.
4. Діяльність Спілки польських патріотів у СРСР.
5. Варшавське повстання.
6. Польсько–західноукраїнські взаємини.
7. Повне визволення Польщі від німецько–фашистських загарбників.

Рекомендована література: 2, 7,10,14, 16, 18, 19.

*Тема 2. ЧЕХІЯ І СЛОВАЧЧИНА В ПЕРІОД
ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.*

План

1. Чехія і Словаччина під гнітом фашистів.
2. Рух Опору.
3. Визволення Чехословаччини від фашизму.

Рекомендована література: 2, 5,10,12,15,18,19.

Тема 3. ЮГОСЛАВІЯ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.

План

1. Приєднання Югославії до Берлінського пакту. Військовий переворот 27 березня 1941 р.
2. Напад гітлерівської Німеччини на Югославію і встановлення окупаційного режиму.
3. Збройне повстання і початок народної революції.

4. Розгортання народно–визвольної боротьби в кінці 1941 – 1942 рр.
5. Перша і друга сесії антифашистського віча народного визволення Югославії (АВНЮ).

Рекомендована література: 2, 6, 8, 16, 18, 19.

Тема 4. БОЛГАРІЯ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.

План

1. Становище Болгарії в роки війни.
2. Антифашистська боротьба болгарського народу 1941–1944 рр.
3. Криза монархо–фашистського режиму.
4. Визволення Болгарії Радянською Армією і перемога народного повстання 9 вересня 1944 р.

Рекомендована література: 2, 3, 12, 13, 18, 19.

Тема 5. ПОЛЬЩА ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.

План

1. Утворення Польського Комітету національного визволення.
2. Від ПКНВ до уряду національної єдності.
3. Зміни у розстановці політичних сил.
4. Перехід до сталінської моделі соціалізму.
5. Операція "Вісла".
6. Економічна і політична криза 80–х років.
7. Польща на сучасному етапі.

Рекомендована література: 2, 7, 14, 18, 19.

*Тема 6. ЧЕХІЯ І СЛОВАЧЧИНА
ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.*

План

1. Чехословаччина в 1945–1948 рр.
2. Чехословаччина в кінці 40–50-х років.
3. "Працька весна" 1968 р.
4. Чехословаччина в 70–80-ті роки.
5. Сучасне становище Чехії і Словаччини.

Рекомендована література: 2, 5, 12, 15, 18, 19.

Тема 7. БОЛГАРІЯ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.

План

1. Внутріполітична ситуація після 9 вересня 1944 р.
2. Прийняття нової конституції. Зміни в політичному ладі країни.
3. Соціально–економічні процеси в НРБ у 60-х роках.
4. Основні напрями соціально–економічного розвитку НРБ у 70–80-х роках.
5. Нові вектори внутрішньої і зовнішньої політики Болгарії.

Рекомендована література: 3, 12, 13, 16, 18, 19.

Тема 8. ЮГОСЛАВІЯ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.

План

1. На шляху економічних і соціальних перетворень.
2. Особливості нової економічної системи.
3. Конституція 1963 р. і проголошення СФРЮ.
4. Економічний розвиток Югославії в 70–90-х роках.
5. Сучасне становище Югославії.

Рекомендована література: 12, 16, 18, 19.

V. ТЕМАТИКА І ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

VII семестр

Тема 1. ПІВДЕННІ І ЗАХІДНІ СЛОВ'ЯНИ У VII–X ст. – 2 год.

Мета: розглянути проблему походження, розселення, процес диференціації ранньослов'янського населення та формування державності у південних і західних слов'ян.

Основні поняття: багаїни, боляри, бан, баштина, "владельська робота", парики, пронія, отроки, жупа, катуки, кмет, урбіру, сас, задруга, марка, опольє.

I. Контрольні питання

1. Назвати джерела вивчення історії стародавніх слов'ян (венедів, антів, склавівів).
2. Розкрити проблему етногенезу слов'ян.
3. Перерахувати основні етапи формування слов'ян.
4. Територія розселення слов'ян.
5. Князівство Само.
6. Виникнення перших державних об'єднань балканських слов'ян.
7. Великоморавська і Чеська держави.
8. Утворення Польської держави Пястів.

II. Практична робота

1. Охарактеризувати розвиток і процес утвердження феодального способу виробництва південних і західних слов'ян.
2. Показати втручання Ватикану у внутрішні справи слов'янських народів.

Реферати

1. Антифеодальний рух богомилів.
2. Кирило і Мефодій – видатні слов'янські просвітителі.

Додаткова література

1. Ангелов Д. Богомилство в Болгарии. – М., 1954.
2. Андреев М., Ангелов Д. История болгарского государства и права. – М., 1962.
3. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В. Походження слов'ян. – К., 1991.
4. Бердах Ю., Леснодорский Б., Пиетрчак М. История государства и права Польши. – М., 1980.
5. Брайчевский М.Ю. К истории расселения славян на византийских землях // Византийский временник. – М., 1961.–Т. 16.
6. Бромлей Ю.В. Становление феодализма в Хорватии. – М., 1964.
7. Великая Моравия, ее историческое и культурное значение: Сб. ст. – М., 1985.
8. Исаевич Я.Д. Висляне и лендзяне в IX–X вв. Формирование раннефеодальных славянских народностей. – М., 1981.
9. История культуры Болгарии: К 1300–летию образования Болгарского государства / Под ред. А.А.Улянина.–М., 1981.
10. Королюк В.Д. Древнепольское государство. – М., 1957.
11. Нидерле Л. Славянские древности. – М., 1956.
12. Развитие этнического сознания славянских народов в эпоху раннего средневековья. – М., 1982. .
13. Раннефеодальные государства на Балканах, VI–XII вв. – М., 1985.
14. Седов В.В. Происхождение и ранняя история славян. – М., 1979.

*Тема 2. ПІВДЕННІ І ЗАХІДНІ СЛОВ'ЯНИ
В КІНЦІ X–XV ст. – 2 год.*

Мета: дати загальну характеристику розвитку південних і західних слов'ян у період феодалізму, їх боротьби за встановлення державного суверенітету, за національну незалежність.

Основні поняття: бюргер, гайдук, індульгенція, "німецьке право", серви, сейм, реформація, "райя", симонія, тапу, фільварок.

I. Контрольні питання

1. Болгарські землі під візантійським володарюванням.
2. Утворення Другого Болгарського царства.
3. "Селянський цар" Івайло на троні Болгарії.
4. Середньовічні Сербія, Боснія, Хорватія, Словенія і Далмація.
5. Завоювання Балканського півострова турками. Боротьба південних слов'ян проти турецької агресії.
6. Гуситські війни (1419–1434) та їх міжнародне значення.
7. Об'єднання Польщі й утворення станової монархії.
8. Міжнародне значення боротьби Польщі та інших слов'янських народів з німецькою експансією (Грюнвальдська битва 1410 р.).

II. Практична робота

1. Становище Словаччини під владою Угорщини.
2. Польська експансія на західноруські землі.

Реферати

1. Освіта у західнослов'янських країнах.
2. Політика денаціоналізації підкорених Османською імперією слов'янських народів.

Додаткова література

1. Бардах Ю., Леснодорский Б., Пиетрчак М. История государства и права Польши. – М., 1980.
2. Боброва С.П. Некоторые вопросы крестьянского землевладения в Сербии XII–XIV вв. // Вопросы истории славян. – Воронеж, 1963. – Вып. 1.
3. Боброва С.П. Ремесло в сербском поместье в XIII – первой половине XIV в. (по данным хрисовул) // Труды Воронежского университета. – Воронеж, 1957. – Т. 59.
4. «Великая хроника» о Польше, Руси и их соседях XI–XIII вв. / Под ред. В.Л. Янина. Сост. Л.М.Попова, Н.И.Щавелева. – М., 1987.
5. Галямичев А.Н. К проблеме истолкования сущности гуситского движения // Из истории социально–этических и правовых идей. – Саратов, 1990.
6. Грачев В.П. Сербская государственность в X–XIV вв. Критика теории «Жупанной организации».–М., 1972.
7. Гуситское движение в освещении современников: источники и материалы для практических занятий. – М., 1992.
8. Длугош Ян. Грюнвальдская битва: Пер. с лат. – М.; Л., 1962.
9. Дневник Люблинского сейма 1569 г. Соединение Великого княжества Литовского с Королевством Польским. – Спб., 1989.
10. Достян И.С. Борьба сербского народа против турецкого ига XV–начала XIX вв. – М., 1958.
11. Документы по истории университетов Европы XII–XV вв. / Под ред. Н.Е.Москаленко.– Воронеж, 1973.
12. Лаптева О.П. Гуситское движение в Чехии в XV в. – М., 1990.
13. Лаптева Л.П. Письменные источники по истории Чехии периода феодализма (до 1848 г.). –М.,1985.
14. Ливанцев К.Е. История государства и права феодальной Польши XIII–XIV вв. – Л., 1958.
15. Ливанцев К.Е. Сословно–представительская монархия в Польше, ее

сущность и особенности (вторая половина XIV– конец XVI вв.). – Л., 1968.

16. Наумов Е.П. Процессы развития этнического самосознания в Сербии и Боснии в XII–XIV вв. Развитие этнического самосознания славянских народов в эпоху раннего феодализма. – М., 1989.
17. Полный свод статутів Казимира Великого (XIV–XV вв.) // Хрестоматія пам'яток феодального державства і права країн Європи / Під ред. В.М.Корецького. – М., 1961.
18. Похилевич Д.Л. Польща в добу феодалізму: Лекції з курсу історії південних і західних слов'ян. – Львів, 1965.
19. Флоря В.Н. Русско–польские отношения и политическое развитие Восточной Европы во второй половине XV– начале XVII в. – М., 1978.
20. Фрейденберг М.М. Дубровник и Османская империя. – М., 1989.

Тема 3. ПІВДЕННІ І ЗАХІДНІ СЛОВ'ЯНИ В XV–XVIII ст. – 2 год.

Мета: розглянути особливості політичного, економічного, соціального і культурного розвитку південних і західних слов'ян у пізньому середньовіччі.

Основні поняття: санджак, муфтій, чифлік, збор, кнезь, праводур, граничари, мануфактура, єзуїти, "освічений абсолютизм", баналітет, лютерани, "рокош", унія, конфедерація.

I. Контрольні питання

1. Специфічна система панування турецьких загарбників над слов'янськими та іншими народами Європи.
2. Антифеодальний і визвольний рух болгарського народу проти турецького воєнно–феодального панування.
3. Політичний розвиток південних слов'ян у складі Османської імперії.

4. Становище сербів, чорногорців, хорватів, словенців, македонців і боснійців під гнітом Австрії.
5. Чеські землі під владою Габсбургів. Визвольна боротьба чеського і словацького народів проти німецько-католицької реакції.
6. Криза феодально-кріпосницьких і розвиток капіталістичних відносин у Чехії та Словаччині (друга половина XVII–XVIII ст.).
7. Розвиток товарно-грошових відносин у Польщі в XVI– першої половини XVII ст.
8. Утворення багатонаціональної Речі Посполитої.
9. Поділи Речі Посполитої.

II. Практична робота

1. Розповіді про боротьбу польських народних мас проти феодального гніту та шведської агресії в другій половині XVII ст.
2. Польська суспільно-політична думка 70–90 рр. XVIII ст.

Реферати

1. Повстання під керівництвом Тадеуша Костюшка.
2. Ідея Української держави й Річ Посполита.
3. Конфесійний фактор у Речі Посполитій.

Додаткова література

1. Аграрный строй Османской империи XV–XVIII вв. Документы и материалы / Сост., пер. и коммент. А.М.Тверитиновой. – М., 1963.
2. Ванечек В. История государства и права Чехословакии. – М., 1981.
3. Гасратян М.А., Орешкова С.Ф., Петросян Ю.А. Очерки истории Турции. – М., 1983.
4. Гандев Х. Болгарская народность в XV веке: Демографические и этнографические исследования. – София, 1987.
5. Дмитриев М.В. Антифеодальные тенденции в реформационном движении Речи Посполитой второй половины XVI в. // Сов. славяноведение. – 1984. – №5.
6. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-

- Восточной Европы в XV–XVI вв.–М., 1984.
7. Османская империя: система государственного управления, социальные и этнорелигиозные проблемы. – М., 1986.
 8. Островер Л.И. Тадеуш Костюшко. – М., 1961.
 9. Польские мыслители эпохи Возрождения. – М., 1960.
 10. Похилевич Д.Л. Польша в добу феодалізму: Лекції з курсу історії південних і західних слов'ян. – Львів, 1965.
 11. Сикст из Оксфорда. Хроника событий, совершившихся в Чехии в 1547 г.: Пер с чеш./ Отв. ред. Б.Н.Флоря. – М., 1989.
 12. Смоляницкий С.В. Три века Яна Коменского. – М., 1987.
 13. Тихомиров М.Н. Исторические связи России со славянскими странами и Византией. – М., 1969.
 14. Тодоров Н. Балканский город XV–XIX вв. Социально–экономическое и демографическое развитие. – М., 1976.
 15. Флоря Б.Н. Россия и чешское восстание против Габсбургов. – М., 1989.
 16. Фрейденберг М.М. Дубровник и Османская империя. – М., 1989.
 17. Україна – Польша: Історична спадщина і суспільна свідомість: Зб. наук. праць. – К., 1993.
 18. Україна і Польша в період феодалізму: Зб. наук. праць. – К., 1991.
 19. Шабульдо Ф.М. Земли Юго–Западной Руси в составе Великого княжества Литовского. – К., 1987.

VIII семестр

Тема 1. ПІВДЕННОСЛОВ'ЯНСЬКІ НАРОДИ

В КІНЦІ XVIII – НА ПОЧАТКУ XX ст. – 4 год.

Мета: показати розвиток соціально–економічних відносин, боротьбу за свободу, незалежність і об'єднання етнічних земель.

I. Контрольні запитання

1. Охарактеризувати економічне і політичне становище Сербії у кінці XVIII– на початку XIX ст. під гнітом Османської імперії.
2. Перше сербське повстання (1804–1813 рр.).
3. Друге сербське повстання 1815 р. і боротьба за автономію.
4. Соціально–економічний і політичний розвиток Сербії в другій третині XIX ст.
5. Суспільно–політичний рух у Сербії в 60–70 роках XIX ст. Боротьба сербського народу за незалежність.
6. Робітничий і соціальний рух у Сербії наприкінці XIX – на початку XX ст.
7. Економічне становище югославських земель під владою Австро–Угорщини.
8. Зародження болгарського визвольного руху та його ідеологія (кінець XVIII – перша третина XIX ст.).
9. Боротьба болгарського народу проти турецького феодального гніту і розвиток національно–визвольного руху.
10. Російсько–турецька війна 1877–1878 рр. і визволення Болгарії.
11. Балканські війни.

II. Практична робота

1. Дати оцінку внутрішній і зовнішній політиці уряду Обреновичів у 60–х – першій половині 70–х років.
2. Утворення південнослов'янських соціал–демократичних партій в Австро–Угорщині.

Реферати

1. М. Драгоманов і Болгарія.
2. Особливості економічного розвитку Сербії.

Додаткова література

1. Виноградов В.И. Русско–турецкая война 1877–1878 гг. и

освобождение Болгарии. – М., 1978.

2. Вяземский Е.К. Российская дипломатия и вопрос об автономии Боснии и Герцеговины в 1876 году // Сов. славяноведение. – 1984. – № 1.
3. Достян И.С. Борьба сербского народа против турецкого ига в XV–начале XIX вв. – М., 1958.
4. Драгоманов М.П. Вибране. – К., 1991.
5. Жебокрицький В.А. Болгария во время Балканских войн 1912–1913 гг. – К., 1961.
6. Забунов И.Д. Болгары юга России и национальное болгарское возрождение 50–70-е годы XIX в. – Кишинев, 1981.
7. Нарончинский А.Л. Россия, Сербия и Черногория в начале XIX в. // ННИ. – 1980. – № 3.
8. Незабываемый подвиг: некоторые аспекты русско–турецкой войны 1877–1878 гг. и освобождение Болгарии от османского ига. – Львов, 1980.
9. Освободительное движение народов Австрийской империи. Возникновение и развитие. Конец XVIII – 1849 г. – М., 1980.

*Тема 2. ЗАХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКІ НАРОДИ В КІНЦІ –
НА ПОЧАТКУ XX ст. – 4 год.*

Мега: показати соціально–економічне життя західно–слов'янських народів в умовах національного поневолення, їх боротьбу за звільнення від іноземного панування.

I. Контрольні запитання

1. Політичне становище польських земель у кінці XVIII– на початку XIX ст.
2. Економічний розвиток Польщі в першій половині XIX ст.
3. Польський національно–визвольний рух у XIX ст.

4. Чехія і Словаччина кінця XVIII – першої половини XIX ст.
5. Соціально–економічний і політичний розвиток чеських і словацьких земель у другій половині XIX – на початку XX ст.
6. Початок робітничого і соціалістичного руху в Польщі.
7. Економічний розвиток і політичне становище польських земель у період довоєнного імперіалізму.

II. Практична робота

1. Революція 1848–1849 рр. у Чехії.
2. Перша польська робітничая партія "Пролетаріат".

Реферати

1. Чехи на Волині.
2. Ставлення польських демократів до української проблеми.

Додаткова література

1. Восстание 1833 г. и русско–польские революционные связи 60–х годов: Сб. ст. и материалов. – М., 1960.
2. Мыльников А.С. Культура чешского Возрождения. – М., 1982.
3. Мыльников А.С. Эпоха просвещения в чешских землях. Идеология, национальное сознание, культура. – М., 1977.
4. Обушенкова Л.А. Королевство Польское в 1815–1830 гг. – М., 1979.
5. Польша на путях развития и утверждения капитализма (конец XVIII – 60–е годы XIX в.). – М., 1984.
6. Удальцов И.И. Очерки из истории национально–политической борьбы Чехии в 1848 г. – М., 1951.
7. Фалькович С.М. Идеино–политическая борьба в польском освободительном движении 50–60 годов XIX в. – М., 1966.

IX семестр

*Тема 1. ПІВДЕННІ І ЗАХІДНІ СЛОВ'ЯНИ В РОКИ ПЕРШОЇ
СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.*

Мета: показати, як інтереси двох воєнно-політичних блоків, Антанти і Центральних держав, тісно перепліталися на Балканах, де через сербсько–австрійський конфлікт розпочалася Перша світова війна, втягнувши у свою орбіту також південних і західних слов'ян.

I. Контрольні запитання

1. Південнослов'янські землі в роки війни.
2. Болгарія в роки війни.
3. Польські землі в роки війни.
4. Чеські землі в роки війни.

II. Практична робота

1. Охарактеризувати діяльність Чеської національної ради в Парижі.
2. Польща у планах Росії і Центральних держав.

Додаткова література

1. Заговор против мира: факты и документы. – М., 1934.
2. «Дранг нах Остен» и народы Центральной, Восточной и Юго–Восточной Европы. 1871–1918. – М., 1977.
3. Курлов П.Г. Гибель императорской России. – М., 1992.
4. Первая мировая война и проблемы политического устройства Центральной и Юго–Восточной Европы. – М., 1992.
5. Писарев Ю.А. Великие державы и Балканские страны накануне первой мировой войны. – М., 1985.
6. Палеолог М. Царская Россия во время мировой войны. – М., 1991.
7. Русско–польские отношения в период мировой войны. – М.–Л., 1926.
8. Сазонов С.Д. Воспоминания. – М., 1991.

Тема 2. ДРУГА РІЧ ПОСПОЛИТА 1918–1939 рр. – 4 год.

Мета: розкрити характерні особливості політичного, економічного і соціального розвитку відновленої Польської держави, її внутрішню і зовнішню політику напередодні Другої світової війни.

I. Контрольні запитання

1. Відновлення Польської держави.
2. Внутрішня і зовнішня політика уряду в 1919–1920 рр.
3. Польсько–українські відносини.
4. Польща в період часткової стабілізації капіталу і парламентської демократії.
5. Встановлення режиму "санації".
6. Зовнішня політика уряду "санації" в передвоєнні роки.

II. Практична робота

1. Охарактеризувати українську проблему в Другій Речі Посполитій.
2. Політика польського уряду на "східних кресах".

Реферати

1. Політичний портрет Юзефа Пілсудського.
2. Польські політичні партії.

Додаткова література

1. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918–1945 рр. – Кам'янець–Подільський, 1997.
2. Документы и материалы по истории советско–польских отношений. – М., 1963–1967. – Т. 1–5.
3. Европа между миром и войной 1918–1938 гг. / Отв. ред. А.О.Чубарьян. – М., 1992.
4. Макарчук С.А. Етносоциальное развитие и национальные отношения на западноукраинских землях в период империализма. – Львов, 1983.

5. Манусевич А.Я. Трудный путь к Рижскому мирному договору 1921 г. // Новая и новейшая история. – 1991. – № 1.
6. Манусевич А.Я. У истоков «санации» // Новая и новейшая история. – 1975. – № 2–3.
7. Минц И.И. Возникновение Версальской системы (1919–1920) // Вопросы истории. – 1984. – №11.
8. Мархлевский Ю. О советско–польских отношениях в 1918–1921 гг. – М., 1990.
9. Махутина Н.В. Польско–советская война 1919–1920. – М., 1994.
10. Наленч Д. и Т. Юзеф Пилсудский – легенды и факты. – Пер. с польск. – М., 1990.
11. Парсаданова В.С. Трагедия Польши в 1939 г. // Новая и новейшая история. – 1989. – № 5.
12. Политический кризис 1939 г. и страны Центральной и Юго–Восточной Европы. – М., 1989.
13. Политические системы в странах Центральной и Юго–Восточной Европы. 1917–1929 гг. – М., 1988.
14. Семиряга М.И. Тайны сталинской дипломатии. 1939–1941. – М., 1992.
15. От Мюнхена до Токийского залива: Взгляд с Запада на трагические страницы истории второй мировой войны: Перевод / Сост. Е.Я.Грояновская. – М., 1992.
16. Тожецкий Р. Українська проблема в Польщі у 1923–1929. – Варшава, 1989 (польск.).
17. Штарський М. Юзеф Пілсудський. Факти і міфи // Укр. іст.ж–л. – 1992. – № 4–5.

Тема 3. ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА У 1918–1939 рр. – 4 год.

Мета: розглянути соціально–економічні та політичні процеси, прогресивний характер національно–політичних перетворень, пов'язаних із створенням самостійної чехословацької державності.

I. Контрольні запитання

1. Завоювання національної і державної незалежності чехами та словаками.
2. Охарактеризувати діяльність уряду К.Крамаржа.
3. У чому полягала суть аграрної реформи в Чехословаччині?
4. Чехословаччина в роки тимчасової та часткової стабілізації капіталізму і світової економічної кризи.
5. Дати оцінку діяльності політичних партій Чехословаччини.
6. Мюнхенський диктат і "друга Чехословацька республіка".

II. Практична робота

1. Охарактеризувати чесько–радянські стосунки напередодні гітлерівської агресії проти Чехословаччини.
2. Українська еміграція у Чехословаччині.

Реферати

1. Політичний портрет Т.Масарика.
2. Чехословацька освіта і культура.

Додаткова література

1. Беляева В.И. Разработка Т.Г.Масариком в годы первой мировой войны планов создания независимого Чехословацкого государства // Первая мировая война и проблемы политического устройства в Центральной и Юго–Восточной Европе. – М., 1991.
2. Бенеш Э. Воспоминание о трагедии // Новое время. – 1989. – № 11.
3. Ванечек В. История государства и права Чехословакии. – М., 1981.
4. Внешняя политика Чехословакии, 1918–1939. – М., 1959.
5. Документы и материалы по истории советско–чехословацких отношений. – М., 1973–1988.– Т. 1–5.
6. Документы по истории мюнхенского сговора, 1937–1939. – М., 1979.
7. Европа между миром и войной 1918–1939 гг. / Отв. ред. А.О.Чубарьян. – М, 1992.

8. Кізченко А.Ф. Напередодні трагедії. З історії зовнішньої політики Чехословаччини (травень 1935–березень 1938р.).–К., 1971.
9. Клеванский А.Х. Коалиция правящих партий в Чехословакии: структура, характер, динамика // Социальная структура и политические движения в странах Центральной и Юго–Восточной Европы. Межвоенный период. – М., 1986.
10. Крал В. Дни, которые потрясли Чехословакию. – М., 1980.
11. Лойда В. 1918 – год возникновения Чехословацкой Республики // Сов. славяноведение. –1988.– №3, 6, 8, 10.
12. Фирсов Е.В. Эволюция парламентской системы в Чехословакии в 1920–е годы. – М., 1989.
13. Шмераль Я.Б. Образование Чехословацкой республики в 1918 г. – М., 1967.

Тема 4. БОЛГАРИЯ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918–1939 рр.) – 4 год.

Мета: з'ясувати шляхи подолання соціальних суперечностей у суспільстві, протидія різним політичним сил, що впливали як на зовнішню політику країни, так і на внутрішню ситуацію у Болгарії.

I. Контрольні запитання

1. Охарактеризувати післявоєнне революційне піднесення в країні.
2. Дати оцінку внутрішній політиці уряду Стамболійського.
3. Наступ першої хвилі реакції. Державний переворот 9 червня 1923 року.
4. Антифашистське повстання у вересні 1923 року.
5. Створення "Народного блоку".
6. Встановлення реакційної диктатури монарха.
7. Загострення міжнародної обстановки в 1936–1938 рр. і Болгарія.
8. На боці фашистської Німеччини.

II. Практична робота

1. Що собою являла Внутрішня македонська революційна організація (ВМРО)?
2. Лейпцігський процес над Г.Димитровим.

Реферати

1. Селянські комітети в Болгарії (1929–1934).
2. Міжвоєнна Болгарія в українській історіографії.

Додаткова література

1. Гришина Р. І. Особенности социально–экономической структуры и политического развития межвоенной Болгарии // Социальная структура и политические движения в странах Центральной и Юго–Восточной Европы. – М., 1986.
2. Гришина Г. І. Возникновение фашизма в Болгарии. – София, 1976.
3. Гришина Р.П. Сентябрьское восстание 1923 г. в Болгарии в свете новых документов // ННИ. 1996.– №5,6.
4. Кадацкий В. Ф. Политическая борьба в Болгарии в 30–е годы XX в. – М., 1984.
5. Ойматов Х. Утворення і діяльність селянських комітетів у Болгарії (1929–1934) // Проблеми слов'язнавства. – Львів. – 1981. – Вип. 24.
6. Фашизм и антидемократические режимы в Европе: Начало 20–х–1945. – М., 1975.
7. Чернявский Г.И. Рабочее движение в Болгарии в период частичной стабилизации капитализма, 1925–1929. – Харьков, 1968.

*Тема 5. ПІВДЕННІ СЛОВ'ЯНИ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД
(1918–1941 рр.) – 2 год.*

Мета: розкрити суперечливий характер розвитку, викликаний перебуванням окремих частин країни до 1918 року в різних політичних

та економічних умовах, невирішеність соціальних і національних проблем, підпорядкування правлячими колами своєї держави гітлерівському "новому порядку".

I. Контрольні запитання

1. Утворення Королівства сербів, хорватів і словенців (СХС).
2. Королівство СХС у період тимчасової стабілізації капіталізму.
3. Югославія у період монархічної диктатури.
4. Рух за створення народного фронту свободи.

II. Практична робота

1. Дати оцінку діяльності політичних партій СХС.
2. Як розв'язувалося національне питання у СХС?

Додаткова література

1. Дружич М.М. Образование многонационального государства Югославии 1918–1921. – М., 1970.
2. Писарев Ю.А. Образование Югославского государства. – М., 1975.
3. Первая мировая война и проблемы политического устройства в Центральной и Юго–Восточной Европе. – М., 1991.
4. Сумарокова М.М. Кризис буржуазного парламентаризма в Королевстве СХС // Социальная структура и политические движения в странах Центральной и Юго–Восточной Европы. – М., 1986.
5. Сумарокова М.М. Демократические силы Югославии в борьбе против реакции и угрозы войны (1929–1939). – М., 1980

X семестр

Тема 1. ПОЛЬЩА В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 4 год.

Мета: прокоментувати події національно–визвольної боротьби

польського народу проти німецько–фашистських загарбників і відновлення незалежної Польщі.

I. Контрольні запитання

1. Охарактеризувати окупаційний режим на території Польщі.
2. Дати оцінку радянсько–польським відносинам у 1941–1943 рр.
3. Антифашистська боротьба польського народу. Армія Крайова і Гвардія Людова.
4. Створення польських військових формувань на території СРСР.
5. Дві течії у польському національно–визвольному русі.
6. Визволення польської території від німецько–фашистських загарбників.

II. Практична робота

1. Польське питання на Кримській конференції.
2. Охарактеризувати діяльність лондонського емігрантського уряду генерала Сікорського.

Реферати

1. Катинська трагедія.
2. Польська лівиця в СРСР.

Додаткова література

1. Варшавское восстание 1944 г. – М., 1973.
2. Катинская драма: Козельск, Старобельск, Осташков: судьба интернован. польск. военнослужащих / Сост и общ. ред. Янова О.А. – М., 1991.
3. Климковский Е. Я был адъютантом генерала Андерса. – М., 1991.
4. Куц Е.Р. Борьба СССР за демократическое решение польского вопроса 1941–1945. – К., 1984.
5. Парсаданова В.С. Советско–польские отношения в годы Великой Отечественной войны 1941–1945.– М., 1982.

6. Парсаданова В.С. Формирование национального фронта в Польше (1944–1946 гг.). – М., 1972.
7. Жаронь П. Східний напрям у військово–політичній стратегії ген. Владислава Сікорського 1940–1943. – Варшава, 1988 (польськ.).
8. Семеряга М.И. Антифашистские народные восстания. – М., 1985.
9. Семеряга М.И. Борьба народов Центральной и Юго–Восточной Европы против немецко–фашистского гнета. – М., 1985.
10. Сидорук В.Й. За вашу і нашу свободу: Боротьба преси польських антифашистів у СРСР за бойову співдружність, братерство по зброї радянського і польського народів (1941–1945 рр.). – Рівне, 1992.
11. Советский Союз и борьба народов Центральной и Юго–Восточной Европы за освобождение и независимость (1941–1945 гг.). – М., 1978.
12. Сивіцький М. Історія польсько–українських конфліктів. – Варшава, 1992, 1994. – Т. 1–3 (польськ.).
13. От Мюнхена до Токийского залива: Взгляд с Запада на трагические страницы истории второй мировой войны: Перевод / Сост. Е.Я.Грояновская. – М., 1992.
14. Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – К., 1993.

Тема 2. ЧЕХІЯ І СЛОВАЧЧИНА

В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.

Мета: з'ясувати передумови розгортання антифашистської боротьби на чеських і словацьких землях, особливості руху Опору, показати переростання партизанського і підпільного руху у всенародне антигітлерівське повстання.

I. Контрольні запитання

1. Охарактеризувати окупаційний режим на чеських і словацьких землях.

2. Початковий період боротьби чехів і словаків проти фашистського "нового порядку".
3. Дальший розвиток антифашистського руху (середина 1941–1943 рр.).
4. Радянсько–чехословацьке співробітництво в роки війни.
5. Словацьке національне повстання і його історичне значення.
6. Визволення Чехословаччини радянськими військами.

II. Практична робота

1. Охарактеризувати діяльність емігрантських центрів у розгортанні національно–визвольного руху.
2. Розповісти про бойові дії радянських десантних груп на території Чехословаччини.

III. Реферати

1. Людвік Свобода.
2. Антифашистське підпілля волинських чехів.

Додаткова література

1. Документы и материалы по истории советско–чехословацких отношений. – М., 1981–1983. – Кн. первая: март 1939 г. – декабрь 1943 г.; Кн. вторая: декабрь 1943 г. – май 1945 г.
2. Клоков В.И. Партизаны словацких гор.– К., 1986.
3. Монин М.Е. Советско–чехословацкое братство по оружию в боях за освобождение Чехословакии //НИИ. – 1985. – № 2.
4. Поп И.И. Чехословакия – Советский Союз, 1941–1947. – М., 1990.
5. Свобода Л. От Бузлука до Праги: Воспоминания. – М., 1984.
6. Семиряга М.И. Антифашистские народные восстания. – М., 1985.
7. Семиряга М.И. Борьба народов Центральной и Юго–Восточной Европы против немецко–фашистского гнета. – М., 1985.
8. Советский Союз и борьба народов Центральной и Юго–Восточной Европы за свободу и независимость (1941–1945 гг.). – М., 1978.

*Тема 3. ПІВДЕННІ СЛОВ'ЯНИ
В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – 2 год.*

Мета: розповісти, як народи Югославії та Болгарії розгортали національно–визвольну боротьбу проти німецько–фашистських загарбників, розкрити особливості цієї боротьби в кожній країні, об'єднання патріотичних сил для остаточної перемоги над смертельним ворогом.

I. Контрольні запитання

1. Приєднання Югославії до агресивного Берлінського пакту.
2. Встановлення окупаційного режиму в Югославії.
3. Збройне повстання і початок народної революції в Югославії.
4. Перша і друга сесії антифашистського віча народного визволення Югославії (АВНВІО).
5. Антифашистська боротьба болгарського народу в 1941 –1944 рр.
6. Криза монархо–фашистського режиму в Болгарії.

II. Практична робота

1. Створення Народно–визвольної армії Югославії.
2. Значення перемоги народного повстання 9 вересня 1944 р. у Болгарії.

Додаткова література

1. Аблова Р.Т. Сотрудничество советского и болгарского народа в борьбе против фашизма. 1941–1944 гг.– М., 1973.
2. Освободительная миссия Советских Вооруженных Сил в Европе во второй мировой войне. – М.,1985.
3. Гибиланский Л.Я. Советский Союз и югославское народно–освободительное движение в 1941–1943 годах // Сов. славяноведение. – 1984. – № 5.

4. Славин Г.М. Освободительная война в Югославии (1941–1945 гг.). – М., 1965.
5. Стругар В. Югославия в огне войны 1941–1945: Пер. из сербо–хорватского. – 1965.
6. Советский Союз и борьба народов Центральной и Юго–Восточной Европы за свободу и независимость (1941–1945 гг.). – М., 1978.

*Тема 4. ВСТАНОВЛЕННЯ АВТОРИТАРНИХ РЕЖИМІВ
У ЗАРУБІЖНИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ КРАЇНАХ – 4 год.*

Мета: проаналізувати складний і драматичний процес соціально–економічних і політичних перетворень у зарубіжних слов'янських країнах після Другої світової війни, який супроводжувався прямим експортом ідеології, адміністративно–командної системи та інших патологічних ознак "реального соціалізму".

I. Контрольні запитання

1. Охарактеризувати соціально–економічні та політичні процеси, які відбувалися на землях південних і західних слов'ян у післявоєнні роки.
2. Які наслідки для суспільного розвитку слов'янських народів мало нав'язування радянської моделі "будівництва соціалізму"?
3. Болгарія: культ особи В.Червенкова та його наслідки.
4. Що собою являв режим Т.Живкова?
5. Перехід до сталінської моделі в Польщі.
6. Повернення до політичного життя В.Гомулки.
7. Оформлення опозиційного руху в Польщі.
8. Чехословаччина в 1945–1948 рр.

9. Політична криза в ЧССР у 60-х рр. "Празька весна".

10. Режим Й.-Б.Тіто в Югославії.

II. Практична робота

1. Чим викликане введення у 1968 р. військ країн Варшавського договору до Чехословаччини?

2. Назвіть причини радянсько-югославського конфлікту 1948–1955 рр.

Додаткова література

1. Бенеш Э. Демократия сегодня и завтра // Вопросы истории. – 1993. – № 1,3.

2. Браунталь Ю. Антиавторитарные движения в Центральной Европе, 50–60-е годы // Сов. славяноведение. – 1990. – № 3.

3. Валента. И. Советское вторжение в Чехословакию. 1968. – М., 1991.

4. Варшавское восстание. Документы из рассекреченных архивов // Новая и новейшая история. – 1993. – №3.

5. Васильева–Чекаленко Л. Д. Уроки польских кризисов. – К., 1991.

6. Всесвітня історія. Країни Центральної і Південно–Східної Європи в 1943–1993 рр. / Під ред. В.І.Ярового.–К.,1993.

7. Гавел В. Заочный допрос: Разговор с Карелом Гвиждлкой. – М., 1991.

8. Гибианский Л.Я. Советский Союз и новая Югославия (1941–1947 гг.). – М., 1987.

9. Гиренко Ю.С. Советско-югославские отношения. Очерки истории. – М., 1983.

10. Грибков Л.И. "Доктрина Брежнева" и польский кризис начала 80-х годов // Военно-исторический журнал. – 1992. – № 9.

11. Дубинин В. Генерал Ярузельский предотвратил вторжение советских войск в Польшу, назначенное на 14 декабря 1981 года // Известия. – 1992. – 17 марта.

12. Желев Ж. Фашизм. Тоталитарное государство. – М., 1991.

13. Зарубежные славянские страны. Развитие современных социально-политических процессов. – К.,1991.

14. Зеленин В.В. По сценарию Сталина. Советско–югославский конфликт повлек за собой расправы в странах народной демократии // Новое время. – 1989. – №31.
15. Млынарж З. Мороз ударил из Кремля. – М., 1992.
16. Политическая история стран Восточной Европы после 1945 г. в зарубежных исследованиях: Сб. обзоров. – М., 1991.
17. Новітня історія, 1989–1990 / Під ред. Фураєва В.К. – К., 1991.
18. Страшнюк С.Ю., Пугач С.П. Політичні кризи та антитоталітарні рухи у країнах Східної Європи (50–80-ті рр. ХХ ст.). – Харків, 1998.
19. Страшун В.А. Конституционные перемены в Восточной Европе. 1989–1990. – М., 1991.
20. Тоталитаризм и антитоталитарные движения в Болгарии, СССР и других странах Европы (20–80 годы ХХ века): Материалы межд. науч. конф. – Харьков, 1994.
21. Чарыков К. Из записок помощника Т.Живкова // ПНИ. – 1991. – № 6.

*Тема 5. СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО–ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В
КРАЇНАХ ПІВДЕННИХ І ЗАХІДНИХ СЛОВ'ЯН – 4 год.*

Мета: з'ясувати, як відбувалися радикальні зміни в суспільно–політичному житті у слов'янських країнах Центральної і Південно–Східної Європи у 80–90-х рр., проаналізувати їх причини і наслідки.

I. Контрольні запитання

1. Економічна і політична криза в Польщі 80-х років.
2. Введення воєнного стану в Польщі (грудень 1981 р.).
3. Прихід до влади опозиції. Лех Валенса – лідер "Солідарності".
4. Польща і Європейський союз. О.Квасневський.

5. Дати характеристику суспільно–політичного життя Чехословаччини у 70–80–ті роки.
6. В.Гавел – президент Чехословаччини.
7. Розпад Чехословаччини.
8. Крах тоталітаризму в Болгарії.
9. Розпад Югославії і проголошення нових незалежних республік.

II. Практична робота

1. Охарактеризувати економічні реформи в Польщі.
2. Косівський конфлікт: причини і наслідки.

Додаткова література

1. Брониславский Е., Вачнадзе Г.Н. Польский диалог. События в Польше глазами польских, советских, американских, английских, западногерманских и французских журналистов. – Тбилиси, 1990.
2. Зарубежные славянские страны. Возникновение современных социально–политических процессов. – К., 1991.
3. Осмысление истории / Под ред Г.Н.Севостьянова. – М., 1996.
4. Революционные преобразования в странах Центральной и Юго–Восточной Европы: причины и последствия: Сб. ст. – М., 1990. – Ч. 2.
5. Кравчик Р. Распад и возрождение польской экономики. – М., 1991.
6. Страшун Б.А. Конституционные перемены в Восточной Европе 1989–1990. – М., 1991.
7. Чарыков К. Из записок помощника Т.Живкова //ННИ. – 1991. – № 6.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Слов'яни і Франкська держава.
2. Слов'яни і візантійська імперія в VI– VII ст.
3. Культура Болгарії VI–XIV ст.
4. Культура південнослов'янських народів VIII–XV ст.
5. Культура Чехії і Словаччини VIII–XV ст.
6. Культура Польщі VIII–XV ст.
7. Слов'янські університети й Україна.
8. Культура Польщі XVI–XVIII ст.
9. Культура південних слов'ян XV–XVIII ст.
10. Культура Чехії та Словаччини в XVI–XVIII ст.
11. Я.А.Коменський – основоположник нової педагогіки.
12. Розвиток національної культури Польщі XVIII – 60-х років XIX ст.
13. Культура чеського і словацького народів періоду національного відродження.
14. Культура південнослов'янських народів періоду національного відродження.
15. Культура чехословаків другої половини XIX – поч. XX ст.
16. Розвиток національної культури Польщі кінця XIX – поч. XX ст.
17. Розвиток культури південнослов'янських народів другої половини XIX– початку XX ст.
18. Розвиток культури Польщі в 1918–1939 рр.
19. Розвиток культури Чехословаччини у міжвоєнний період.
20. Розвиток болгарської культури в міжвоєнний період.
21. Культура, наука і мистецтво в Польщі у післявоєнний період.
22. Болгарська культура повоєнного часу.
23. Культура чеського і словацького народів після Другої світової війни.

24. Духовне життя південнослов'янських народів після Другої світової війни.
25. Сучасні соціально–політичні процеси в країнах Південно–Східної і Центральної Європи.
26. Україна і слов'янський світ.

VII. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Виникнення перших державних об'єднань слов'ян на Балканах.
2. Боротьба болгарського народу проти гніту Візантії.
3. Османська імперія і боротьба слов'янських народів проти турецьких завойовників.
4. Великоморавська держава.
5. Гуситський революційний рух.
6. Війна Польщі проти Тевтонського ордену.
7. Культура південних і західних слов'ян (VIII–XV ст.).
8. Слов'янські університети.
9. Економічне становище Сербії, Боснії та Герцеговини під владою Туреччини.
10. Антифеодальна і визвольна боротьба чеського і словацького народів (друга половина XVII–XVIII ст.).
11. Утворення багатонаціональної Речі Посполитої.
12. Повстання Т.Костюшка. Третій поділ Речі Посполитої.
13. Культура Польщі XVI–XVIII ст.
14. Польський національно–визвольний рух у першій половині XIX ст.
15. Чеське національне відродження.
16. Слов'янські народи у революції 1848–1849 рр.
17. Друге сербське повстання 1815 р. і боротьба за автономію.
18. Російсько–турецька війна 1877–1878рр. і визволення Болгарії.

19. Чехи і Волинь.
20. Перша польська робітничка партія "Пролетаріат".
21. Балканські війни 1912–1913 рр.
22. Південні слов'яни в роки Першої світової війни.
23. Західні слов'яни у Першій світовій війні.
24. Утворення Чехословацької буржуазної республіки.
25. Відновлення Польської держави й Україна.
26. Політичні партії Польщі міжвоєнного періоду.
27. Рух Опору слов'янських народів під час Другої світової війни.
28. Конституційні зміни в постсоціалістичних зарубіжних країнах.
29. Україна і Польща на сучасному етапі.
30. Південнослов'янські народи та Україна.

VIII. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕНУ)

1. Розкрити особливості соціально–економічного і політичного розвитку південних слов'ян у VII–IX ст.
2. Розкрити особливості соціально–економічного та політичного розвитку західних слов'ян у VII–X ст.
3. Розкрити особливості розвитку Болгарської держави у VIII–X ст. Богомільський рух.
4. Розкрити особливості розвитку Болгарії періоду Другого царства.
5. Охарактеризувати особливості соціально–економічного і політичного розвитку сербських земель (VIII – перша половина XII ст.).
6. Визначити особливості розвитку хорватських земель у XII–XVI ст.
7. Вказати на особливості розвитку Словенії у XII–XVI ст.
8. Розкрити особливості розвитку Великоморавської держави.

9. Визначити основні причини, хід та наслідки гуситського руху.
10. Охарактеризувати основні етапи утворення та розвитку ранньофеодальної Польської держави (VIII–XI ст.).
11. Дати оцінку періоду станової монархії у Польщі (XIV–XV ст.).
12. Дати характеристику становища південнослов'янських народів під владою Туреччини (XVI–XVIII ст.).
13. Визначити особливості розвитку південнослов'янських земель під владою Габсбургів (XVI–XVIII ст.).
14. Дати порівняльну характеристику соціально–економічного і політичного розвитку Чехії та Словаччини у XV–XVII ст.
15. Розкрити особливості соціально–економічного і політичного розвитку Польщі у кінці XV –середині XVII ст.
16. Назвати причини і розкрити наслідки кризи та поділів Речі Посполитої.
17. Охарактеризувати особливості економічного і політичного розвитку Польщі кінця XVII–XVIII ст.
18. Визначити основні етапи розвитку історіографії південних слов'ян (югославська історіографія).
19. Визначити особливості Конституції 3 травня 1791 року в Польщі.
20. Дати оцінку політичного становища та соціально–економічного розвитку польських земель кінця XVIII – першої половини XIX ст.
21. Охарактеризувати розвиток Македонії у другій половині XIX – початку XX ст.
22. Охарактеризувати перші державотворення на землях південних слов'ян у VII – IX ст.
23. Охарактеризувати перші державотворення на землях західних слов'ян (VIII–XI ст.).
24. Дати оцінку розвитку слов'янських земель під владою Габсбургів і Венеції (XVI–XVIII ст.).
25. Визначити роль балканських слов'янських країн у світовій політиці (на конкретних прикладах).

26. Визначити причини, хід та наслідки повстання у Польщі 1863–1864 рр.
27. Дати порівняльну характеристику розвитку Чехії та Словаччини в кінці XVIII – першій половині XIX ст.
28. Визначити причини, характер і наслідки революційно-національного руху в Чехії 1848–1849рр.
29. Дати оцінку польському національно-визвольному рухові (40–60-х років XIX ст.).
30. Визначити головні етапи боротьби Сербії за повну незалежність (кінець XVIII – 70-ті роки XIX ст.).
31. Розкрити основні етапи боротьби Чорногорії за повну незалежність (кінець XVIII – 70-ті роки XIX ст.).
32. Дати оцінку суспільно-політичної боротьби у Сербії XIX ст.
33. Дати оцінку Конституції 1869 р. у Сербії.
34. Визначити причини, показати хід та наслідки сербсько-турецьких воєн 1876–1878 рр.
35. Охарактеризувати основні етапи національно-визвольної боротьби болгарського народу (кінець XVIII – 70-ті роки XIX ст.).
36. Розкрити особливості українсько-болгарських економічних, суспільно-політичних та культурних відносин.
37. Вказати причини, характер та наслідки російсько-турецької війни 1877–1878 рр.
38. Охарактеризувати соціально-економічні відносини і політичну боротьбу в Чехії та Словаччині XVIII – другої половини XIX ст.
39. Дати порівняльну характеристику соціально-економічному розвитку і політичного становища Чехії та Словаччини кінця XIX – початку XX ст.
40. Охарактеризувати українсько-югославські суспільно-політичні, економічні та культурні взаємини.
41. Вказати основні етапи розвитку історіографії південних слов'ян (болгарська історіографія).
42. Охарактеризувати соціально-економічний і політичний розвиток

Сербії другої половини XIX – початку XX ст.

43. Вказати причини і наслідки участі Сербії у Балканському Союзі та Балканських війнах 1912–1913рр.
44. Дати порівняльну характеристику соціально–економічного та політичного розвитку Хорватії, Словенії і Воєводини другої половини XIX – початку XX ст.
45. Охарактеризувати розвиток Боснії і Герцеговини під владою імперії Габсбургів (друга половина XIX – початок XX ст.).
46. Дати оцінку розвитку польського суспільно–політичного та національно–визвольного руху у 30–60–ті роки XIX ст.
47. Становлення феодальних відносин на землях південних слов'ян у VII – IX ст.
48. Визначити особливості соціально–економічного і політичного розвитку Болгарії другої половини XIX – початку XX ст.
49. Дати оцінку внутрішнього і зовнішньополітичного значення об'єднання Болгарії 1885 р.
50. Визначити причини, характер і наслідки польсько–радянської війни 1920 р.
51. Балканські війни 1912–1913 рр. і Болгарія: причини, характер, наслідки.
52. Охарактеризувати становище чеських і словацьких земель у роки Першої світової війни.
53. Охарактеризувати становище південнослов'янських земель у роки Першої світової війни.
54. Охарактеризувати становище польських земель у період Першої світової війни.
55. Розкрити особливості соціально–економічного та політичного розвитку Болгарії в роки Першої світової війни.
56. Охарактеризувати політичне становище та соціально–економічний розвиток Чехословаччини у період між двома світовими війнами.
57. Дати оцінку політиці "санації" у Польщі.

58. Вказати на основні засади зовнішньої політики Польщі у 1935–1939 рр.
59. Розкрити особливості сучасних українсько–польських суспільно–політичних, економічних та культурних зв'язків.
60. Охарактеризувати основні етапи утворення Королівства сербів, хорватів і словенців (СХС) та визначити його політичний і соціально–економічний розвиток у міжвоєнний період.
61. Охарактеризувати українсько–чехословацькі суспільно–політичні, економічні та культурні взаємини.
62. Визначити особливості соціально–економічного і політичного розвитку Болгарії у період між двома світовими війнами.
63. Вказати на основні етапи Другої світової війни у Чехословаччині.
64. Визначити основні етапи Другої світової війни на землях Югославії.
65. Визначити основні етапи Другої світової війни у Болгарії.
66. Визначити основні етапи соціально–економічного та політичного розвитку Польщі кінця 40–70–х років ХХ ст.
67. Вказати основні етапи розвитку постсоціалістичної Польщі.
68. Соціально–економічний та політичний розвиток Чехословаччини кінця 40–70–х років ХХ ст.
69. Розкрити особливості постсоціалістичного розвитку Чехії і Словаччини.
70. Охарактеризувати особливості розвитку Болгарії (кінець 40–80–ті роки ХХ ст.).
71. Дати оцінку постсоціалістичному розвитку Болгарії.
72. Вказати на особливості розвитку Югославії у 1980–2000 рр.
73. Визначити основні етапи розвитку історіографії західних слов'ян (польська історіографія).
74. Визначити особливості культурного розвитку південних слов'ян у VIII– XV ст.
75. Охарактеризувати культурний розвиток Польщі у VIII– XV ст.

ЗМІСТ

I. Зміст і завдання курсу	3
II. Міждисциплінарні зв'язки	3
III. Список рекомендованої літератури	4
IV. Плани лекцій	5
V. Тематика і зміст семінарських занять	16
VI. Завдання для самостійної роботи	41
VII. Тематика курсових робіт	42
VIII. Питання для підсумкового контролю (екзамену)	43

В.Й.Сидорук, І.Й.Герасимчук, Р.М.Постоловський

ІСТОРІЯ ПІВДЕННИХ І ЗАХІДНИХ СЛОВ'ЯН

**Програма і методичні рекомендації на допомогу самостійній роботі
студентів усіх форм навчання факультету української філології
(спеціальність “Українська мова і література, історія”)**

Редактор Г.А.Кревська

Коректор І.А.Бестюк

Макет і верстка С.В.Краля

*Макет, верстку, друк
здійснено у редакційно-видавничому відділі РДГУ
Рівне, вул. С.Бандери, 12*